

Rozwój leczenia uzdrowiskowego dzieci z województwa śląskiego w latach 1999-2004

wystąpienie: Danuty Balas ze Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ

Leczenie uzdrowiskowe - zarówno dorosłych jak i dzieci - odbywa się w miejscowościach posiadających status miejscowości uzdrowiskowej - zgodnie z ustawą o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowych z 17 czerwca 1966 roku (Dz. U. nr 23, póź. 150). Obecnie w Śląskim Oddziale Wojewódzkim NFZ leczenie uzdrowiskowe dzieci prowadzone jest w następujących formach:

- w szpitalu uzdrowiskowym na turnusie 27-dniowym, dla dzieci w przedziale wiekowym od 3 do 18 lat, przy czym turnusy wakacyjne przeznaczone są dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych,
- w sanatorium uzdrowiskowym na turnusie 21-dniowym dla dzieci w przedziale wiekowym od 7 do 16 lat i od 16 do 18 lat, również turnusy wakacyjne przeznaczone są dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych,
- w sanatorium pod nadzorem opiekuna na turnusie 21-dniowym, dla dzieci w przedziale wiekowym od 3 do 6 lat, zaś w przypadku mózgowego porażenia dziecięcego i ewentualnie schorzeń neurologicznych o zbliżonym obrazie klinicznym - w wieku od 3 do 18 lat.

W powyższych formach leczenia uzdrowiskowego Fundusz pokrywa całkowity koszt pobytu i leczenia dziecka. Istnieje jeszcze ambulatoryjna forma leczenia uzdrowiskowego dzieci - w takim przypadku Fundusz pokrywa koszt zabiegów w liczbie od 6 do 18 i wizyty lekarskiej, natomiast opiekun dziecka musi sam we własnym zakresie zapewnić obojgu zakwaterowanie i wyżywienie.

Celem przybliżenia Państwu tematyki leczenia uzdrowiskowego dzieci przedmiotem niniejszej analizy będą w szczególności dwie jego formy tj. leczenie dzieci w szpitalu uzdrowiskowym, kontraktowane przez byłą Śląską Regionalną Kasę Chorych oraz leczenie dzieci w szpitalu uzdrowiskowym i w sanatorium, kontraktowane obecnie przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Na przestrzeni lat 1999-2002 ówczesna Śląska Regionalna Kasa Chorych kontraktowała dwa rodzaje usług w zakresie leczenia dzieci w szpitalu uzdrowiskowym: na turnusie 54-dniowym dla dzieci ze schorzeniami narządu ruchu, wadami postawy i schorzeniami neurologicznymi oraz 42-dniowym dla dzieci ze wszystkimi pozostałymi schorzeniami, a więc: chorobami układu oddechowego (górne i dolne drogi oddechowe), układu krążenia, układu trawienia (gastrologia, hepatologia), schorzeniami w zakresie nefrologii, endokrynologii, diabetologii oraz otyłością.

W latach tych dzieci w wieku od 3 do 16 lat, czyli do ukończenia gimnazjum, były kierowane do szpitali uzdrowiskowych przez cały rok. Ponieważ żaden z ośrodków nie prowadzi nauczania w zakresie szkoły średniej, dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych organizowane były tzw. turnusy młodzieżowe trwające o połowę krócej, czyli odpowiednio 21 i 27 dni, które odbywały się w okresie wakacji. W roku 2003 wprowadzony został 27-dniowy turnus w zakresie leczenia dzieci w szpitalu uzdrowiskowym tj. jednakowy dla wszystkich profili schorzeń. Miało to na celu ujednoczenie zasad kontraktowania usług przez Kasy Chorych między innymi w zakresie długości trwania turnusów.

Zakup usług z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego na rok 2004 odbył się centralnie, w drodze konkursu ogłoszonego przez Centralę NFZ. Obok usługi leczenia dzieci w szpitalu uzdrowiskowym na turnusie 27-dniowym wprowadzona została usługa o nazwie leczenie dzieci w sanatorium uzdrowiskowym na turnusie 21-dniowym.

Zakup świadczeń na leczenie uzdrowiskowe dzieci w szpitalu i sanatorium w przedziale wiekowym od 3-18 lat i stopień ich wykorzystania w latach 1999-2004 obrazuje tabela nr 1.

**ZAKUP ŚWIADCZEŃ NA LECZENIE UZDROWISKOWE DZIECI W SZPITALU I SANATORIUM
W OKRESIE OD 1999 ROKU DO 2004 ROKU (W PRZEDZIALE WIEKOWYM OD 3 DO 18 LAT)
I STOPIEŃ ICH WYKORZYSTANIA**

Rodzaje usług	1999		2000		2001		2002		2003		2004	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
szpital dzieci 54 dni	6903	5741	2733	1600	2077	1737	1964	2002				
szpital dzieci 42 dni			3666	3510	2950	3230	3272	3188				
szpital - turnus młodzieżowy 21 dni			84	80	170	232	260	276				
szpital - turnus młodzieżowy 27 dni					145	194	280	166				
szpital dzieci 27 dni									6534	6518	5480	3690*
sanatorium dzieci 21 dni											850	687*
Razem	6903	5741	6483	5190	5342	5393	5776	5632	6534	6518	6330	4377

TABELA NR 1

Uwaga:

1. oznacza liczbę skierowań zakupionych
2. oznacza liczbę skierowań wykorzystanych

* wg stanu na 30.09.2004 r.

Jak wynika z tabeli, ani była Śląska Regionalna Kasa Chorych ani Śląski Oddział Wojewódzki NFZ nie zmniejszał zakupu liczby świadczeń z zakresu leczenia dzieci w szpitalu uzdrowiskowym. Tabela wskazuje, że w każdym roku stopień ich wykorzystania był niepełny, poza rokiem 2001 (niewielkie przekroczenie) kiedy udało się wysłać więcej młodzieży na leczenie uzdrowiskowe, aniżeli zostało zakontraktowane. Było to możliwe ze względu na istnienie w umowie zapisu pozwalającego na przesuwanie miejsc pomiędzy poszczególnymi kategoriami leczenia uzdrowiskowego pod warunkiem, że ogólna wartość umowy nie ulegnie zmianie, a świadczeniodawcy mieli możliwość przyjęcia większej liczby młodzieży. W związku z likwidacją Branżowej Kasy Chorych dla Służb Mundurowych zwiększyła się liczba dzieci ubezpieczonych w tutejszym Oddziale i w 2003 roku Śląski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia zakupił 6534 skierowania tj. więcej niż w roku 2002.

W roku bieżącym otrzymaliśmy z centralnego rozdzielnika 6330 miejsc; niestety nie jesteśmy w stanie zagospodarować dokonywanych zwrotów, ponieważ nie mamy skierowań oczekujących na potwierdzenie.

Z tego samego powodu (brak skierowań) powstanie problem w obłożeniu turnusów rozpoczynających się po 1 stycznia 2005 r. Ogólnie w kraju obserwowana jest spadkowa tendencja we wpływie skierowań na leczenie uzdrowiskowe dzieci w poszczególnych oddziałach NFZ. Podobne zjawisko zauważa również Śląski ÓW NFZ.

Wpływ skierowań na leczenie dzieci oraz liczbę dokonanych zwrotów w latach 1999-2004 (z uwzględnieniem ogólnej liczby dzieci mieszkających w woj. śląskim), obrazuje tabela nr 2.

**WPŁYW SKIEROWAŃ W LATACH 2000-2004 ORAZ LICZBA DOKONANYCH
ZWROTÓW (z uwzględnieniem ogólnej liczby dzieci mieszkających w
województwie śląskim)**

Rok	Liczba dzieci ogółem	Liczba skierowań	Liczba zwrotów
1999		5 641	
2000	1 054 016	9 524	726
2001	988 845	11 810	872
2002	951 855	10 915	1 031
2003	910 753	11 440	1 207
2004	890 902	7 608	714

TABELA NR 2

Uwagi;

1. wg stanu na 15 listopada 2004 roku
2. do 2003 roku w liczbie wpływających skierowań były zawarte skierowania, które zostały potwierdzone dzieciom do ośrodków leczniczo-rehabilitacyjnych, ośrodków leczniczo-wychowawczych i do sanatoriów pod nadzorem opiekuna,
3. w liczbie skierowań w roku 2004 zawarte są skierowania, które wpłynęły dla dzieci na leczenie do sanatorium pod nadzorem opiekuna.

- Śląski ÓW NFZ dysponuje jedynie szacunkowymi danymi za rok 1999, co spowodowane jest dopiero późniejszym rejestrowaniem danych w systemach komputerowych. Skierowania na miejsca w szpitalach uzdrowiskowych dla dzieci na I kwartał 1999 roku były potwierdzane jeszcze przez ówczesne Wojewódzkie Zespoły Ochrony Zdrowia Matki, Dziecka i Młodzieży w Katowicach, Częstochowie i Bielsku Białej, dopiero począwszy od II kwartału skierowania potwierdzała była Śląska Regionalna Kasa Chorych,
- w skierowaniach, które wpłynęły do realizacji w latach 2000-2003 zawarte są również te skierowania, które potwierdzono do Ośrodków Leczniczo-Rehabilitacyjnych i Leczniczo-Wychowawczych zlokalizowanych na terenie województwa śląskiego oraz skierowania na leczenie sanatoryjne dziecka pod nadzorem opiekuna, których w latach 2000 i 2001 wpłynęło po ok. 2000, natomiast już w roku 2002 tylko 1500; w następnych latach w tej usłudze niestety występuje już znaczna tendencja spadkowa i liczba skierowań do sanatorium dla dziecka pod nadzorem opiekuna kształtuje się średniorocznie na poziomie 900,
- w roku 2004 uległy zmianie zasady kontraktowania usług w Ośrodkach Leczniczo-Rehabilitacyjnych i Leczniczo-Wychowawczych. Dzieci kierowane są do tych ośrodków w oparciu o skierowania wystawione z oddziałów szpitalnych o profilu pulmonologicznym i neurologicznym oraz z poradni specjalistycznych o ww. profilach. Dzieci powoływane są na leczenie bezpośrednio przez te ośrodki. Faktyczny wpływ skierowań na leczenie uzdrowiskowe obrazuje rok 2004.

Wspominałam, że w liczbie skierowań wpływających na leczenie uzdrowiskowe do 2003 r. zawarte są skierowania, które potwierdzono do Ośrodków Leczniczo-Wychowawczych i Leczniczo-Rehabilitacyjnych znajdujących się na terenie województwa śląskiego. W związku z czym informacyjnie w załączonej tabeli nr 3 podaję Państwu, jaka liczba skierowań była zakupiona do tych ośrodków i w jakim stopniu były one zrealizowane. W ośrodkach tych leczone były schorzenia układu oddechowego, wad postawy oraz zaburzenia sfery emocjonalnej.

**ZAKUP ŚWIADCZEŃ W OŚRODKACH LECZNICZO-REGABILITACYJNYCH LECZNICZO-WYCHOWAWCZYCH
POŁOŻONYCH NA TERENIE WOJ. ŚLĄSKIEGO I ICH REALIZACJA
W LATACH 2000-2003**

nazwa usługi	2000 r.		2001 r.		2002 r.		2003 r.	
	1	2	1	2	1	2	1	2
leczenie na turnusie 42 dniowym	977	943	1646	1470	1330	1497	507	506
leczenie na turnusie 54 dniowym	522	472	522	503	573	336	294	280
leczenia na turnusie 27 dniowym							1900	1941
RAZEM	1499	1415	2168	1973	1903	1833	2701	2662

TABELA NR 3

Uwagi:

1. oznacza liczbę skierowań zakupionych
2. oznacza liczbę skierowań wykorzystanych

W kolejnej tabeli nr 4 zilustrowany jest wpływ skierowań z poszczególnych miejscowości województwa śląskiego.

WPŁYW SKIEROWAŃ Z POSZCZEGÓLNYCH MIEJSCOWOŚCI WOJ. ŚLĄSKIEGO

	Opis	liczba wniosków która wpłynęła w danym roku					razem	
		2000	2001	2002	2003	2004	liczba wniosków	%
1	TARNOGORSKI	325	542	390	2302	377	3936	8,09
2	M. KATOWICE	729	837	762	681	546	3555	7,30
3	M. CZĘSTOCHOWA	548	636	656	487	410	2737	5,62
4	M. ZABRZE	443	545	361	808	233	2390	4,91
5	M. SOSNOWIEC	431	505	484	413	309	2142	4,40
6	M. TYCHY	409	509	506	356	326	2106	4,33
7	M. GLIWICE	337	479	578	370	225	1989	4,09
8	M. BYTOM	312	547	434	411	231	1935	3,97
9	M. RUDA ŚLĄSKA	245	220	260	342	792	1859	3,82
10	PSZCZYŃSKI	379	372	380	328	313	1772	3,64
11	GLIWICKI	343	417	385	282	303	1730	3,55
12	BĘDZIŃSKI	392	400	354	299	272	1717	3,53
13	M. CHORZÓW	242	275	371	561	256	1705	3,50
14	ZAWIERCIAŃSKI	267	223	374	261	349	1474	3,03
15	M. RYBNIK	247	396	307	239	216	1405	2,89
16	BIELSKI	273	349	290	221	253	1386	2,85
17	M. JAWORZNO	289	337	285	221	155	1287	2,64
18	M. PIEKARY ŚLĄSKIE	153	193	202	342	199	1089	2,24
19	M. DĄBROWĄ GÓRNICZA	224	216	210	195	185	1030	2,12
20	M. BIELSKO-BIAŁA	255	272	247	132	103	1009	2,07
21	MYSZKOWSKI	134	244	221	198	174	971	1,99
22	CIESZYŃSKI	169	273	288	127	109	966	1,98
23	CZĘSTOCHOWSKI	185	246	199	193	134	957	1,97
24	M. MYSŁOWICE	182	236	208	148	138	912	1,87
25	MIKOŁOWSKI	205	225	192	141	106	869	1,79
26	M. ŚWIĘTOCHŁOWICE	155	169	248	129	109	810	1,66
27	BIERUNSKO-LĘDZIŃSKI	119	206	192	144	92	753	1,55
28	WODZISŁAWSKI	150	170	140	83	83	626	1,29
29	M. ZORY	93	231	118	77	52	571	1,17
30	M. SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE	88	136	121	116	101	562	1,15
31	RYBNICKI	78	108	112	81	75	454	0,93
32	M. JASTRZEBIE-ZDRÓJ	67	115	110	65	79	436	0,90
33	LUBLINIECKI	59	84	97	96	60	396	0,81
34	RACIBORSKI	87	117	81	77	34	396	0,81
35	KŁOBUCKI	79	109	68	74	47	377	0,77
36	ŻYWIECKI	87	118	83	52	31	371	0,76
	razem	8780	11057	10314	11052	7477	48680	100,00

Generalnie zauważa się, że z rejonów południowych województwa na przestrzeni lat 2000-2004 wpływa corocznie stosunkowo niewiele skierowań. Natomiast najwięcej wpływa z dużych miast tj.: Katowic, Częstochowy, Zabrze, Sosnowca, Tychów, Bytomia. Wyjątek stanowi tu powiat tarnogórski, który figuruje na I miejscu, ale sytuację tę spowodował bardzo duży wpływ skierowań w 2003 r., wystawionych głównie dzieciom z okolic Miasteczka Śląskiego i terenów zagrożonych ołowicą. W pozostałych latach liczba wpływających skierowań stanowiła ok. 20% liczby skierowań, które wpłynęły w roku 2003.

Gdybyśmy porównali liczbę skierowań zwróconych przez opiekunów dzieci (wide liczba zwrotów w tabeli nr 2) do potwierdzonych, to stwierdzimy że średniorocznie liczba zwrotów wynosiła 15% (poza 2003 r. gdzie stanowiła 20%).

Najczęstsze przyczyny zwrotów skierowań to:

- choroba dziecka,
- potwierdzenie skierowania w okresie roku szkolnego, kiedy oczekiwanie rodziców było na czas wakacji letnich,
- trudna sytuacja finansowa rodziny,
- inne zajęcia pozaszkolne dziecka, jak np. nauka w szkole muzycznej lub języków obcych.

Do najczęściej leczonych schorzeń w warunkach szpitala uzdrowskiego (co obrazuje wykres kołowy) należą:

- choroby układu oddechowego - 59%
- choroby układu kostno-stawowego - 27%
- choroby zaburzenia wydzielania wewnętrznego i przemiany materii - 5%
- choroby układu nerwowego - 2%
- choroby układu krążenia - 1%
- choroby układu trawienia - 1%
- pozostałe profile (choroby układu moczowego, skóry, układu krwiotwórczego, oczu) - 5%

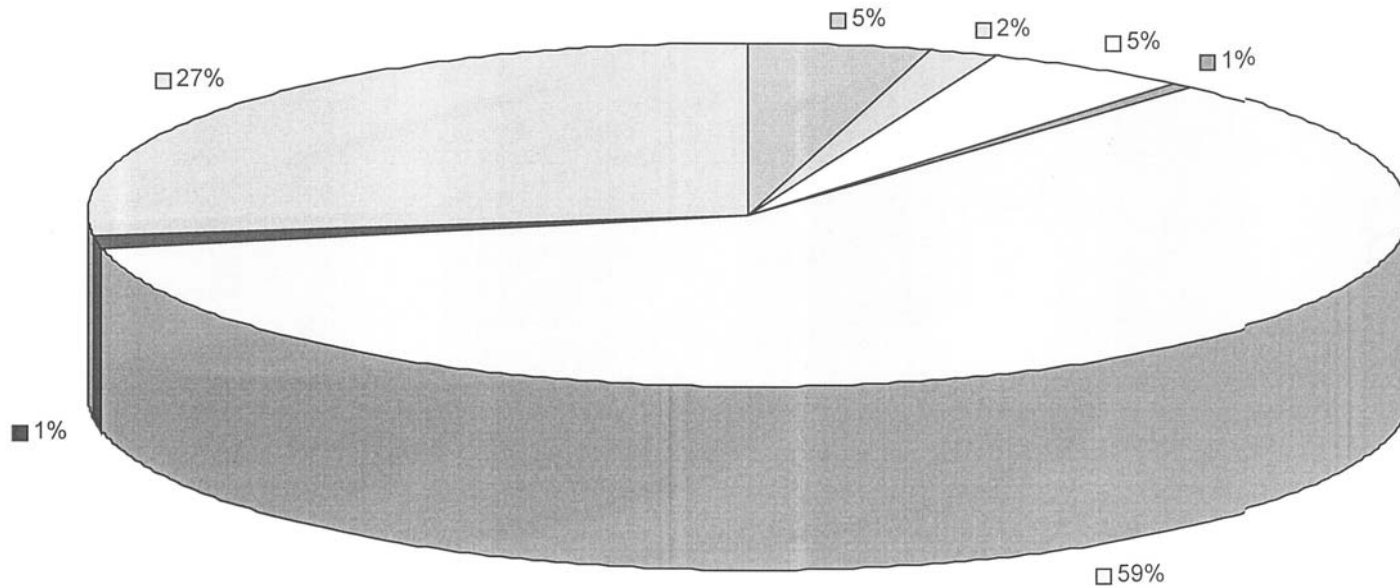
Wśród chorób układu oddechowego najczęstszą przyczyną leczenia uzdrowskiego stanowią:

- przewlekłe stany zapalne górnych dróg oddechowych,
- astma oskrzelowa,
- przewlekłe zapalenie oskrzeli.

W grupie schorzeń narządu ruchu dominują wady postawy. Wśród chorób związanych z zaburzeniami wydzielania wewnętrznego i przemiany materii pierwsze miejsce zajmuje otyłość, kolejne to: choroby tarczycy, cukrzyca insulinozależna. Nie są to jednak przypadki nagminne, i tak dla przykładu:

- otyłość w 2003 r. była leczona u 224 dzieci, zaś w 2004 r. - u 129,
- schorzenia tarczycy: w 2003 r. - 34 przypadki, zaś w 2004 - 24 przypadki,
- cukrzyca insulinozależna w 2003 r. u 24 dzieci, zaś w 2004 u 20 dzieci. Tak niewielka liczba dzieci kierowanych na leczenie cukrzycy insulinozależnej do szpitali uzdrowskich spowodowana jest faktem organizowania wakacyjnych turnusów rehabilitacyjnych przez poradnię leczenia cukrzycy u dzieci.

Najczęściej leczone schorzenia u dzieci

zaburzenia wydzielania wewnętrznego i przemiany materii 5%	choroby układu nerwowego 2%
inne 5%	choroby układu krążenia 1%
choroby układu oddechowego 60%	choroby układu trawiennego 1%
choroby układu kostno-stawowego i tkanki łącznej 27%	

Z danych otrzymanych z Centrum Zdrowia Publicznego „MEDORG” w Katowicach wynika, że w roku 2002 przebadano profilaktycznie i zakwalifikowano do leczenia w poradniach:

- 11063 dzieci z przewlekłymi schorzeniami układu oddechowego,
- 9522 dzieci ze schorzeniami układu ruchu,
- 3538 dzieci ze schorzeniami układu krążenia.

Natomiast w roku 2003 liczby te analogicznie wynosiły:

- 10565,
- 16136,
- 5459.

Dane te odnoszą się do następujących grup wiekowych: 2-, 4-, 6-, 10-, 13-, 16- i 18-latków. Można przypuszczać, że dla całej grupy wiekowej od 3 do 18 lat dane te byłyby o 60% większe i wynosiłyby np. dla roku 2003 ok. 67500 dzieci. Natomiast z tej liczby dzieci lekarze wystawili skierowania na leczenie uzdrowskowe dla ok. 6000 dzieci, co stanowi ok. 9%.

Uchwała Zarządu NFZ nr 197 z 2 września 2004 roku mówi między innymi, że skierowanie na leczenie uzdrowskowe w przypadku osób dorosłych może być przyjęte do realizacji po upływie 24 miesięcy od daty zakończenia ostatniego leczenia, natomiast w przypadku dzieci po 12 miesiącach. Tak więc dzieci praktycznie po upływie roku od zakończenia poprzedniego leczenia mogą być kierowane na kolejne leczenie, jeśli stan ich zdrowia tego wymaga.

Ponadto dzieci wymagające dłuższego czasu leczenia, ze względu na stan zdrowia, mogą na wniosek lekarza jednostki, w której są leczone pozostać na kolejny turnus. W tym celu do Oddziału Wojewódzkiego Funduszu na 5 dni przed terminem zakończenia leczenia musi wpłynąć umotywowany wniosek o przedłużenie leczenia o kolejny turnus. Z reguły w przypadku posiadania wolnych miejsc w danej jednostce zgoda ta jest przez Fundusz wyrażana.

Na przestrzeni lat 2000-2004 - 5021 dzieci skorzystało z leczenia w warunkach uzdrowskowych więcej aniżeli 1 raz co stanowi 12,34% całej populacji dzieci skierowanych na leczenie uzdrowskowe. Z posiadanych danych wynika, że w tym przedziale czasowym skorzystało z leczenia 2-krotnie: 4264 dzieci, 3-krotnie: 679, 4-krotnie: 72 oraz 5-krotnie: 6 dzieci.

Podstawowym kierunkiem działania zakładów lecznictwa uzdrowskowego jest leczenie, rehabilitacja, prewencja i wychowanie zdrowotne.

Leczenie uzdrowskowe obejmuje głównie choroby przewlekłe określane często cywilizacyjnymi.

Drugim ważnym kierunkiem działania medycyny uzdrowskowej jest rehabilitacja uzdrowskowa zwana balneorehabilitacją, która wykorzystuje naturalne walory leczenia jakimi dysponuje dane uzdrowsko.

Ważnym elementem działania w uzdrowsku jest też profilaktyka. Jej podstawą jest dążenie do zmiany patogenicznego modelu życia i zachowania człowieka, a z drugiej strony - wzmocnienie naturalnych mechanizmów obronnych organizmu. Ponadto istotnym zadaniem, jakie spełnia lecznictwo uzdrowskowe, jest edukacja zdrowotna i promocja zdrowia. Wychowanie zdrowotne jest szansą na zmniejszenie zachorowalności dzieci.

Lekarze wystawiający dzieciom skierowania na leczenie uzdrowiskowe najczęściej motywują potrzebę leczenia uzdrowiskowego:

- koniecznością wzmocnienia odporności organizmu dziecka,
- stanowieniem alternatywy dla leczenia antybiotykami,
- potrzebą intensyfikacji rehabilitacji mającej na celu zahamowanie postępu wad postawy,
- zmniejszeniem zapadalności na choroby układu oddechowego w okresie jesienno-zimowym,
- złagodzeniem przebiegu astmy,
- modyfikacją podawania przyjmowanych leków przez dziecko pod pełną kontrolą medyczną w dłuższym przedziale czasowym w określonych schorzeniach,
- koniecznością usprawnienia ruchowego dziecka,
- podniesieniem odporności immunologicznej,
- rozwijaniem zachowań społecznych (nauka życia w grupie).

Mam nadzieję, że lekarze wystawiający skierowania prowadzą ocenę efektów leczenia uzdrowiskowego. Według mojej wiedzy na dzień dzisiejszy w ostatnich latach nie były prowadzone badania naukowe, ani nie wykonano opracowań statystycznych, które stwierdzałyby w jaki sposób leczenie uzdrowiskowe wpływa np. na zmniejszenie ilości przyjmowanych leków przez dzieci. Sądzę jednak, że leczenie uzdrowiskowe spełnia pokładane w nim nadzieje i wpływa na poprawę stanu zdrowia dzieci.